

Den menneskelige persons værdighed

“Dignitas personae”

Troslærekongregationens
Instruktion om visse bioetiske spørgsmål

Ansgarstiftelsens Forlag 2009

Den menneskelige persons værdighed

“Dignitas personae”

Troslærekongregationens
Instruktion om visse bioetiske spørgsmål

Troslærekongregationens Instruktion
"Dignitas personae" 2008
Oversat af Torben Riis
Teologisk rådgiver: pater, dr. phil. August Ziggelaar, S.J.
Dansk udgave © Ansgarstiftelsens Forlag 2009
Sats: Torben Riis
Tryk: Pastoral-centret, København
ISBN 978-87-88297-56-0

Indledning

1. Ethvert menneske har en værdighed som person, som bør respekteres fra undfangelsen til en naturlig død. Dette fundamentale princip er udtryk for et stort ”ja” til menneskelivet og bør indtage en central plads i den etiske refleksion over biomedicinsk forskning, en forskning, som får en stadigt større betydning i den moderne verden. Kirkens læreembede har allerede ved flere lejligheder udtalt sig for at skabe klarhed over og løse de moralske problemer inden for dette område. Instruksen *Donum vitae* (1) er i så henseende af særlig betydning. I dag, 20 år efter dens offentliggørelse, er tiden moden til at føre den ajour.

Det nævnte dokumentets lære har fuldt ud bevaret sin gyldighed, både hvad angår de overordnede principper og de moralske domme, der udtrykkes i det. Imidlertid er nye biomedicinske teknikker på følsomme områder, som berører menneskelivet og familien, blevet udviklet og har således givet anledning til nye spørgsmål, især inden for forskningen i menneskelivets første stadier, brugen af stamceller i terapeutisk øjemed og inden for andre områder af eksperimentel medicin. Disse nye spørgsmål venter på at blive besvaret. Den hastige udvikling inden for de omtalte forskningsområder og den store mediebevågenhed, de har været genstand for, har givet anledning til både forventninger og bekymringer i store dele af offentligheden. Lovgivende forsamlinger er ofte blevet opfordret til at træffe beslutninger i sådanne spørgsmål, undertiden i forbindelse med offentlige høringer, med henblik på at få de nye teknikker reguleret ad lovgivningens vej.

Denne udvikling er baggrunden for, at Trosælarekongregationen har udarbejdet en ny autoritativ Instruksen, som behandler en række aktuelle spørgsmål i lyset af de kriterier, som blev formuleret i Instruksen *Donum vitae*, samt visse emner, som har været behandlet tidligere, men som efterfølgende har vist sig at have behov for at blive uddybet.

2. I analysen af disse spørgsmål er der hele tiden taget hensyn til de videnskabelige aspekter, ved at man har inddraget et stort antal eksperter og endvidere benyttet analyser udarbejdet af Det pavelige Akademi for Livet. Hele materialet er efterfølgende blevet vurderet i lyset af den kristne antropologiske principper. Johannes Paul II's rundskrivelser

(1) Trosælarekongregationens Instruksen *Donum vitae* om respekten for menneskelivet i dets tidligste stadier og om forplantningens værdighed (22. februar 1987): Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 70-102.

Veritatis splendor (2) og *Evangelium vitae* (3) såvel som andre udtalelser fra Læreembetet indeholder klare anvisninger på, hvordan en undersøgelse af denne art bør gennemføres, både med hensyn til metode og indhold.

I vor tids rigt facetterede filosofiske og videnskabelige kontekst er der grund til at fremhæve, at et betydeligt antal fremtrædende videnskabsfolk og filosoffer – i overensstemmelse med ånden i den hippokratiske ed – ser lægevidenskaben som en tjeneste med det formål at afhjælpe menneskelig skrøbelighed, helbrede sygdomme, lindre lidelser og yde fornøden omsorg til alle mennesker. Imidlertid er der dog også repræsentanter for de samme videnskabelige områder, som anskuer udviklingen inden for biomedicinsk teknologi ud fra en i hovedsagen eugenisk synsvinkel.

3. De principper og moralske vurderinger angående biomedicinsk forskning på menneskeligt liv, som Den katolske Kirke fremlægger, støtter sig både på fornuftens og troens lys. Kirken bygger her på et sammenhængende syn på mennesket og dets kald, som tager højde for alt det gode, mennesket er i stand til at udrette, såvel som det gode i forskellige kulturelle og religiøse traditioner, som ikke sjældent udviser en stor ærbødighed for livet.

Ligeledes ligger det Kirkens læreembede på sinde at støtte og udtrykke sin tillid til det synspunkt, at videnskaben bør ses som et værdifuldt bidrag til at tjene livet og ethvert menneskes værdighed. Kirken ser således videnskabelig forskning i et håbets perspektiv og ønsker, at mange kristne vil engagere sig i biomedicinsk forskning og i den forbindelse vidne om deres tro. Det er endvidere Kirkens ønske, at resultaterne af en sådan forskning også bliver gjort tilgængelig i de dele af verden, som er ramt af fattigdom og sygdom, så at de, der har de mest presserende behov for humanitær hjælp, kan få glæde af dem. Endelig ønsker Kirken at være nær ethvert menneske, der lider enten på legeme eller sjæl, for at bringe det ikke alene trøst, men også lys og håb. Herved får oplevelsen af sygdom og død, som kendetegner menneskenes historie, en mening, fordi den viser hen til Opstandelsens mysterium. Kirkens grundsyn er således båret af tillid, for "livet vil sejre: for os er det et urokkeligt håb. Ja, livet vil sejre, for sandheden,

(2) Johannes Paul II's encyklika *Veritatis splendor* om nogle fundamentale spørgsmål i Kirkens morallære (6. august 1993): Acta Apostolica Sedis 85 (1993), 1133-1228.

(3) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae* om det menneskelige livs værdi og ukrænkelighed (25. marts 1995): Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 401-522.

godheden, glæden og det virkelige fremskridt er på livets side. Gud, som elsker livet og gavmildt skænker det, er på livets side” (4).

Den foreliggende Instruktion henvender sig til de troende og til alle, som søger sandheden (5). Den består af tre dele. Den første del minder om en række betydningsfulde antropologiske, teologiske og etiske aspekter, anden del beskæftiger sig med de nye problemer vedrørende menneskelig reproduktion, tredje del med de nye teknikker, der omfatter eksperimenter på og genetiske manipulationer af fosteret eller den menneskelige arvemasse.

Første del

Antropologiske, teologiske og etiske aspekter af menneskeligt liv og menneskelig forplantning

4. I de seneste årtier har lægevidenskaben opnået en stadigt større indsigt i de tidligste stadier af menneskelivet både med hensyn til de biologiske strukturer og til de processer, der knytter sig til forplantningen. Disse fremskridt er i sig selv positive og fortjener støtte, for så vidt som de bruges til at udrydde eller helbrede sygdomme eller bidrager til at genoprette de normale funktioner i forbindelse med den menneskelige forplantning. De kan derimod ikke billiges og bør derfor ikke anvendes, hvis de indebærer udslættelse af menneskeligt liv, eller hvis de bruges på en måde eller i en hensigt, der skader den menneskelige persons værdighed.

Det menneskelige legeme kan aldrig – fra og med de første stadier af sin udvikling – reduceres til en samling celler. Fosteret gennemløber ifølge et nøje forud fastlagt ”program” en gradvis udvikling, hvis formål bliver synligt ved ethvert barns fødsel.

I denne sammenhæng vil det være på sin plads at minde om det grundlæggende etiske kriterium, der i Instruktionen *Donum Vitae* bliver formuleret som udgangspunktet for enhver moralsk stillingtagen til indgreb over for det menneskelige liv i fosterstadiet:

(4) Johannes Paul II: Tale til deltagerne i det syvende plenarmøde i Det pavelige Akademi for Livet (3. marts 2001): Acta Apostolica Sedis 93 (2001), 446.

(5) Jfr. Johannes Paul II's encyklika *Fides et ratio* om forholdet mellem tro og fornuft (14. september 1998), 1: Acta Apostolica Sedis 91 (1999), 5.

”Frugten af den menneskelige forplantning har fra det første øjeblik af sin eksistens, det vil sige, fra befrugtningøjeblikket, hvor zygoten dannes, krav på den ubetingede respekt, som i moralsk forstand tilkommer det hele menneske, forstået som en enhed af legeme og sjæl. Mennesket skal respekteres og behandles som en person fra undfangelsesøjeblikket, og dets rettigheder skal følgelig fra dette samme øjeblik respekteres, herunder først og fremmest ethvert uskyldigt menneskes umistelige ret til livet”. (6)

5. Dette etiske princip, som fornuften er i stand til at erkende som sandt og i overensstemmelse med den naturlige morallov, burde være grundlag for al lovgivning på dette område (7). Faktisk bygger det på en ontologisk sandhed, nærmere bestemt kontinuiteten i menneskelivets udvikling, således som *Donum vitae* påviste det på baggrund af solide videnskabelige kendsgerninger.

Selv om Instruksen *Donum vitae* – for ikke at fremsætte en specifikt filosofisk udtalelse – ikke definerede det tidlige foster som en person, fremhævede den ikke desto mindre, at der eksisterer en uløselig forbindelse mellem ethvert menneskes inderste væsen og dets specifikke menneskeværd. Skønt tilstedeværelsen af en åndelig sjæl ikke kan påvises eksperimentelt, giver de videnskabelige kendsgerninger om mennesket i fostertilstanden ”en værdifuld indikation om, at man på et rationelt grundlag kan erkende en personal dimension allerede på dette stadium. Hvorledes skulle man kunne hævde, at et menneskeligt individ ikke også er en menneskelig person?” (8). Faktisk tillader den virkelighed, som menneskelivet i hele dets udstrækning repræsenterer både før og efter fødslen, os hverken at postulere en ændring i menneskets natur eller en graduering af dets menneskeværd, eftersom det fra begyndelsen både fra en antropologisk og etisk synsvinkel fuldt ud er i besiddelse af den værdighed, der er forbundet med det at være en person.

(6) Trosælerekongregationens Instruksen *Donum vitae*, I, 1: Acta Apostolica Sedis: 80 (1988) 79.

(7) Menneskerettighederne og i særdeleshed hvert menneskes ret til livet bygger, som pave Benedikt XVI har mindet om, ”på den naturlige morallov, som er indskrevet i menneskenes hjerter og til stede i forskellige kulturer og samfund. At fjerne menneskerettighederne fra denne kontekst ville være ensbetydende med at indskrænke deres rækkevidde og give efter for en relativistisk opfattelse, ifølge hvilken betydningen og fortolkningen af rettighederne kunne variere og deres universelle karakter afvises med henvisning til forskellige kulturelle, sociale og endda religiøse anskuelser. Alle disse forskellige synspunkter må ikke få lov at tilsløre den kendsgerning, at det ikke alene er rettighederne, der er universelle, men at dette også gælder den menneskelige person, som i denne sammenhæng er retssubjektet.” (Tale til De forenede Nationers generalforsamling 18. april 2008): Acta Apostolica Sedis: 100 (2008), 334.

(8) Trosælerekongregationens Instruksen *Donum vitae*, I, 1: Acta Apostolica Sedis: 80 (1988) 78-79.

6. Respekten for denne værdighed tilkommer alle mennesker, for hvert enkelt menneske har på umistelig vis sin egen værdighed og sit eget menneskeværd. Den kontekst, menneskelivet rettelig har sin oprindelse i, er ægteskabet og familien, hvor det opstår i kraft af en handling, som er udtryk for en mands og en kvindes gensidige kærlighed. En forplantning, som virkelig er ansvarsbevidst i forhold til det barn, der skal fødes, ”bør foregå inden for rammerne af et ægteskab”. (9)

Ægteskabet, som vi kender det til alle tider og i alle kulturer, ”er (...) på ingen måde opstået tilfældigt eller ved naturkræfternes blinde spil. Skaberens tværtimod i sin visdom indstiftet ægteskabet i den hensigt at virkeliggøre sin kærlighedsplan med menneskene. Ved den gensidige personlige hengivelse – som kun ægtefællerne har ret til – stræber de efter at skabe et personernes fællesskab med henblik på en gensidig modning og udvikling. Derved bliver de i stand til at samarbejde med Gud på frembringelsen og opdragelsen af nye menneskeliv” (10).

”I den ægteskabelige kærligheds frugtbarhed giver mand og hustru udtryk for, at der ved ægteskabets indgåelse er udtalt et ægte ”ja,” som bliver levet i gensidighed, og som forbliver åbent over for livet. Den naturlige morallov, som ligger til grund for anerkendelsen af personers og nationers lige rettigheder, burde også blive anerkendt som den rettesnor, der gælder for det indbyrdes forhold mellem ægtefællerne og deres ansvar for at sætte børn i verden. Videregivelsen af livet er indskrevet i naturen, og dens love er en norm, som alle må henholde sig til” (11).

7. Det er Kirkens overbevisning, at det, som er menneskeligt, ikke alene bliver anerkendt og respekteret af troen, men også rensat, ophøjet og fuldkommengjort. Efter at have skabt mennesket i sit billede, så det ligner ham, (jfr. 1 Mos 26) betegnede Gud sit skaberværk som ”meget godt” (1 Mos 31) og påtog sig senere ansvaret for det i sin søn (jfr. Joh 1,14). I menneskevordelsens mysterium bekræftede Guds søn den værdighed, som tilkommer det hele menneske som en enhed af legeme og sjæl. Kristus foragtede ikke legemet, men åbenbarede tværtimod dets fulde mening og værdi: ”I virkeligheden

(9) Trosælerekongregationens Instruktion *Donum vitae*, I, 1: Acta Apostolica Sedis: 80 (1988) 87.

(10) Paul VI's encyklika *Humanae vitae* (25. juli 1968), nr. 8: Acta Apostolica Sedis 60 (1968), 485-486.

(11) Benedikt XVI: Tale til deltagerne i Den internationale kongres afholdt af Lateran Universitetet i anledning af 40-året for encyklikaen *Humanae vitae* 10. maj 2008, p.1.; jfr. Johannes XXIII's encyklika *Mater et magistra* (15. maj 1961), III: Acta Apostolica Sedis 53 (1961), 447.

er det kun det menneskevordne Ords mysterium, der kaster lys over menneskets mysterium” (12).

Ved at blive en af os gør Sønnen det muligt for os at blive ”Guds børn” (jfr. Joh 1,12), ”og få del i guddommelig natur” (2 Pet 1,4). Denne nye dimension er ikke i modstrid med skabningens værdighed, som enhver kan erkende ved fornuftens hjælp, men løfter værdigheden op til et hinsidigt perspektiv på livet, som er Guds eget, og som tillader os at reflektere dybere over menneskelivet og over de handlinger, der skaber nyt liv. (13)

Den respekt for hvert enkelt menneske, som fornuften fordrer, bliver yderligere bekræftet og styrket i lyset af disse trossandheder. Derfor er der ikke nogen modsigelse i på samme tid at hævde menneskelivets værdighed og hellighed. ”De forskellige måder, som Gud våger over verden og menneskene på i historiens løb, udelukker ikke gensidigt hinanden, men understøtter og griber ind i hinanden. De udspringer af Guds evige visdom og kærlighed, hvormed Gud forudbestemmer menneskene til ’at formes efter sin søns billede’ (Rom 8,29)”. (14)

8. Ved at tage udgangspunkt i det indbyrdes slægtskab mellem disse to dimensioner, den menneskelige og den guddommelige, forstår man bedre, hvorfor mennesket har en umistelig værdi: det er i evighed kaldet til at tage del i den levende Guds treenige kærlighed.

Denne værdi har alle mennesker uden undtagelse. Alene i kraft af at være til har ethvert menneske krav på ubetinget respekt. Ethvert tilløb til en diskriminatorisk tilgang til menneskets værdighed med henvisning til dets biologiske, psykologiske eller uddannelsesmæssige udviklingsstadium eller dets helbredstilstand må afvises. På et hvilket som helst stadium af sit liv afspejler mennesket, som er skabt i Guds billede, ”hans enbårne Søns åsyn (...) Denne Guds uendelige og næsten uforståelige kærlighed til mennesket afslører i hvor høj grad den menneskelige person er værdig til at blive elsket i sig selv uafhængigt af et hvilket som helst andet hensyn så som intelligens, skønhed, sundhed, ungdom, retskaffenhed osv. Menneskelivet er altid et gode, for ’det er en kundgørelse af Gud i verden, et tegn på hans nærvær, et spor af hans herlighed’ (Evangeliium vitae nr. 34)” (15).

(12) Det Andet Vatikankoncilts pastorale konstitution *Gaudium et spes*, nr. 22.

(13) Johannes Paul II's encyklika *Evangeliium vitae*, 37-38: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 442-444.

(14) Johannes Paul II's encyklika *Veritatis splendor*, 45: Acta Apostolica Sedis 85 (1993), 1169.

(15) Benedikt XVI: Tale til deltagerne i den internationale kongres afholdt på generalforsamlingen i Det pavelige Akademi for Livet: ”Det menneskelige embryon i præimplantationsfasen” (27. februar 2006): Acta Apostolica Sedis 98 (2006), 264.

9. Disse to dimensioner af menneskelivet, den naturlige og den overnaturlige, gør ligeledes, at vi bedre forstår meningen med, at de handlinger, som fører til, at et menneske bliver til, og hvormed mand og kvinde hengiver sig til hinanden, afspejler kærligheden i treenigheden. ”Gud, som er kærlighed og liv, har fra begyndelsen givet mand og kvinde det kald at tage del i sit personlige fællesskabs mysterium og i sit værk som Skaber og Fader.” (16)

Det kristne ægteskab ”har sine rødder i mandens og kvindens naturlige komplementaritet og næres ved ægtefællernes personlige vilje til at være fælles om deres livsprojekt: hvad de har og hvad de er. Af denne grund er et sådant fællesskab frugten af og tegnet på et dybt menneskeligt behov. Men i Kristus Herren tager Gud dette menneskelige behov, bekræfter det, renser det og løfter det op og fører det i kraft af ægteskabets sakramente frem mod fuldkommenheden: Helligånden, som udgydes under den sakramentale ægtevielse, skænker kristne ægtefæller et nyt fællesskab, et kærlighedens fællesskab, som er det levende og sande billede på den helt særlige enhed, som gør Kirken til Kristi mystiske udelelige legeme”. (17)

10. Ved at tage stilling til de etiske aspekter af visse af de seneste lægevidenskabelige forskningsresultater, som vedrører mennesket og dets tilblivelse, udtaler Kirken sig ikke om lægevidenskabelige spørgsmål som sådan, men minder alle involverede parter om det moralske og sociale ansvar for deres handlinger. Den viser, at den biomedicinske videnskabs etiske standard skal bedømmes på såvel den ubetingede respekt for mennesket på ethvert stadium af dets liv som på viljen til at værne om den særstilling, som den personlige videregivelse af livet, indtager. Læreembedets udtalelse falder inden for rammerne af den del af dets opgave, der består i at bidrage til at forme menneskers samvittighed ved at ”formulere og give en autentisk undervisning om den sandhed, som er Kristus, samtidig med at det med sin autoritet udlægger og stadfæster de principper for den moralske orden, som udspringer af selve den menneskelige natur” (18).

(16) Troselærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, Indledning, 3: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 75.

(17) Johannes Paul II's apostoliske skrivelse *Familiaris consortio* om den kristne families opgaver i verden af i dag (22. november 1981), nr. 19: Acta Apostolica Sedis 74 (1982), 101-102.

(18) Jfr. Det Andet Vatikanconcils erklæring *Dignitatis humanae*, nr. 14.

Anden del

Nye problemer vedrørende menneskelig reproduktion

I lyset af de ovennævnte principper vil visse spørgsmål nu kunne undersøges, som vedrører menneskelig reproduktion, og som har manifesteret sig med stadig større tydelighed i de år, der er gået siden offentliggørelsen af Instruksen *Donum vitae*.

Teknikker til behandling af infertilitet

12. I forbindelse med behandling af infertilitet, bør de nye lægevidenskabelige teknikker respektere tre grundlæggende goder: a) ethvert menneskes ret til livet og til beskyttelse mod fysiske overgreb fra undfangelsen til en naturlig død; b) ægteskabets enhed, som indbefatter den gensidige respekt for retten til inden for ægteskabet at blive far eller mor udelukkende sammen med den anden ægtefælle; (19) c) de specifikke menneskelige værdier, der er forbundet med seksualiteten, og som ”kræver, at det at sætte et nyt menneske i verden skal være frugten af ægtefællernes kærlighed, sådan som den kommer til udtryk i den ægteskabelige akt, som er forbeholdt ægtefællerne” (20). De teknikker, som benyttes til afhjælpning af infertilitet, ”skal ikke afvises med den begrundelse, at de er kunstige. I den egenskab er de et vidnesbyrd om lægekunstens muligheder. Men de skal vurderes moralsk i forhold til den menneskelige persons værdighed og det kald, mennesket har fået fra Gud til at virkeliggøre kærlighedens og livets gave”. (21)

I lyset af dette kriterium bør alle heterologe (22) teknikker til behandling af infertilitet såvel som de homologe (23) teknikker, der erstatter den ægteskabelige akt, udelukkes. Derimod er de teknikker, som fungerer som en hjælp til den ægteskabelige akt og frem-

(19) Jfr. Troslærekongregationens Instruksen *Donum vitae*, II, A, 1: Acta Apostolica Sedis 80 (1988) 87.

(20) Ibid., II, B, 4: Acta Apostolica Sedis 80 (1988) 92.

(21) Ibid., Indledning, 3: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 75.

(22) Udtrykket ”heterolog” kunstig befrugtning eller forplantning refererer til ”de teknikker, der bruges til at foretage en kunstig befrugtning ved hjælp af kønsceller, der kommer fra mindst en donor, som ikke er en af ægtefællerne”. (Troslærekongregationens Instruksen *Donum vitae*, II: : Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 86).

(23) Udtrykket ”homolog” kunstig befrugtning eller forplantning refererer til ”de teknikker, der bruges til at foretage en kunstig befrugtning ved hjælp af kønsceller, der kommer fra de to ægtefæller” (*Donum vitae*, II: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 86).

mer dens frugtbarhed, tilladt. Instruktionen *Donum vitae* udtrykker det således: ”Det er lægens opgave at tjene mennesker og hjælpe dem til at få børn. Lægen har ikke ret til at råde over dem eller at tage beslutninger på deres vegne. Et lægeligt indgreb respekterer menneskers værdighed, når det har til formål at støtte den ægteskabelige akt enten ved at lette dens gennemførelse eller ved at hjælpe den til at nå sit mål, når den er blevet udført på normal vis” (24). Om homolog kunstig insemination siger den: ”Homolog kunstig insemination inden for ægteskabet kan kun tillades i de tilfælde, hvor den ægteskabelige akt ikke erstattes af teknikken, men hvor teknikken fungerer som et hjælpemiddel til, at den ægteskabelige akt opfylder sit formål”. (25)

13. De teknikker, som har til formål at fjerne hindringer for den naturlige fertilitet, som f.eks. hormonbehandlinger mod infertilitet, der skyldes forringet sæd- eller ægkvalitet, kirurgiske indgreb til behandling af endometriose, åbning af æggeledere eller andre rekonstruktive mikrokirurgiske indgreb i æggelederne, er tilladt. Alle disse teknikker kan betegnes som egentlige behandlinger, for fra det øjeblik, hvor det problem, der var årsag til infertiliteten, er blevet løst, kan ægteparret genoptage samlivet med henblik på at opnå en graviditet uden at have behov for lægelig indgriben, der påvirker selve den ægteskabelige akt. Ingen af disse behandlinger erstatter den ægteskabelige akt, som alene er den handling, der kan sikre en ansvarsbevidst reproduktion.

For at hjælpe de mange barnløse ægtepar, der ønsker at få børn, ville det være ønskeligt at fremme en udvikling, hvor man opmuntrede til og ad lovgivningens vej lettede adgangen til adoption af det store antal forældreløse børn, som trænger til et hjem som en tryk ramme om deres personlige udvikling.

Endelig bør det bemærkes, at den forskning, der har til formål at forebygge ufrivillig barnløshed, fortjener at blive prioriteret højere og få tilført de nødvendige ressourcer. En ikke ubetydelig andel af de tilfælde af ufrivillig barnløshed både hos manden og kvinden, som behandles hos lægerne i dag, kunne faktisk undgås, hvis kyskhedens dyd blev praktiseret mere samvittighedsfuldt, hvis de pågældende anlagde en sundere livsstil, og hvis risikofaktorerne på arbejdsmarkedet, i fødevarerne, i den medicin, vi tager, og i økosystemet blev elimineret.

(24) Troslærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, II, B, 7: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 96; jfr. Pius XII: tale til deltagerne i IV Internationale Kongres for katolske læger (29. september 1949): Acta Apostolica Sedis 41 (1949) 560.

(25) Troslærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, II, B, 6: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 94.

Reagensglasbehandling og den bevidste destruktion af fostre

14. Instruktionen *Donum vitae* havde allerede påpeget, at reagensglasbehandling i mange tilfælde indebærer en bevidst destruktion af fostre (26). Nogle mente, at dette skyldtes, at de teknikker, man benyttede, endnu var mangelfulde. Erfaringerne har derimod vist, at samtlige teknikker til reagensglasbehandling reelt udføres, som om det menneskelige foster blot var en celleklump, hvis enkelte elementer kan bruges, vælges eller fravælges.

Det er korrekt, at det lykkes ca. en tredjedel af de kvinder, der får foretaget kunstig befrugtning, at få et barn. Når man imidlertid sammenholder det totale antal fostre, som produceres i forbindelse med behandlingen, med det antal, der faktisk bliver født, er antallet af kasserede fostre meget højt (27). Disse tab accepteres af specialisterne i fertilitetsbehandling som den pris, der må betales for at opnå positive resultater. Det er således dybt bekymrende at måtte konstatere, at forskningen på dette område øjensynligt ikke nævneværdigt interesserer sig for det enkelte fosters ret til livet, men lægger hovedvægten på at opnå de bedste resultater i form af det højst mulige antal børn født af kvinder, som har påbegyndt behandlingen.

15. Herimod indvender man ofte, at disse tab af fostre i de fleste tilfælde er uoverlagte eller endog sker mod forældrenes og lægernes vilje. Man hævder, at der er tale om risici, som hverken er større eller mindre end ved en normal befrugtning, og at man, hvis man ville sætte børn i verden uden at løbe nogen som helst risiko, så hellere helt måtte afstå fra at gøre det. Men uanset at ansvaret for tab af fostre i forbindelse med en reagensglasbehandling ikke i alle tilfælde kan tilskrives de implicerede parter, er det ikke desto mindre en kendsgerning, at den skæbne, der overgår fostrene, hvad enten de bliver forladt, destrueret eller går i tabt i processen, i mange tilfælde er forudset eller ønsket.

Fostre, der frembringes ved reagensglasbehandling, og som har defekter, bliver systematisk fravalgt. Et stigende antal par, som ikke har problemer med barnløshed, vælger kunstig befrugtning med det ene formål at kunne fravælge børn med genetiske defekter. Mange steder i verden er det nu blevet almindeligt at stimulere ægløsningen for at opnå et så stort antal ægceller som muligt, som så efterfølgende bliver befrugtet. Nogle

(26) Troselærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, II: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 86.

(27) Pt. er andelen af fostre, der går til grunde omkring 80%, selv på de teknisk set mest avancerede fertilitetsklinikker.

af dem bliver sat op i kvindens livmoder, mens andre bliver frosset ned med henblik på eventuelt senere brug. Hensigten med at opsætte flere æg er så vidt muligt at sikre, at i det mindste ét æg sætter sig fast i livmoderen. For at opnå dette opsætter man flere æg end det antal børn, man ønsker, i forventning om, at nogle vil gå tabt, og fordi man under alle omstændigheder ønsker at undgå en flerfoldsgraviditet. Således indebærer teknikken i realiteten, at fostrene behandles ud fra en helt igennem utilitaristisk indstilling. Hverken læger eller sundhedsmyndigheder ville ud fra en almindelig lægeetisk vurdering på noget andet område end dette acceptere en teknik med en så høj fejlprocent og tilsvarende risiko for tab. Faktisk accepterer man reagensglasbehandling ud fra den forudsætning, at det enkelte fosters krav på fuld respekt må vige for forældrenes behov for at sætte børn i verden.

Dette forhold, som ofte bliver fortiet, er dybt beklageligt, for ”også de forskellige teknikker til kunstig befrugtning, der tilsyneladende stiller sig i livets tjeneste, og som ofte benyttes i denne hensigt, åbner i virkeligheden døren på vid gab for nye trusler mod livet.” (28)

16. Kirken anser yderligere den bevidste adskillelse af forplantningen fra den ægteskabelige akts helt personlige dimension for moralsk forkastelig (29). Den menneskelige forplantning er en personlig handling mellem mand og hustru, som ikke tillader nogen form for stedfortrædende handling. Den stiltiende accept af det meget høje antal fostre, der aborteres i forbindelse med reagensglasbehandlinger, viser med al tydelighed, hvorledes det forhold, at en teknisk procedure erstatter den ægteskabelige akt, fører til en svækkelse af den respekt, ethvert menneske har krav på – rent bortset fra, at dette tillige vidner om en mangel på respekt for selve forplantningen, som ikke kan reduceres til slet og ret reproduktion. En sådan respekt fremmes derimod af ægtefællernes tætte indbyrdes forhold i gensidig kærlighed.

Kirken anerkender ønsket om at få et barn som legitimt og har forståelse for, hvad ægtepar, der kæmper med ufrivillig barnløshed, må lide. Et sådant ønske bør imidlertid ikke få absolut forret over det enkelte menneskelivs værdighed. Ønsket om et barn kan ikke retfærdiggøre ”produktion” af børn, lige så lidt som ønsket om ikke at få børn

(28) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 14: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 416.

(29) Jfr. Pius XII: Tale til Den Anden Verdenskongres i Napoli om menneskelig reproduktion og sterilitet (19. maj 1956): Acta Apostolica Sedis 48 (1956), 470; Paul VI's encyklika *Humanae vitae* (25. juli 1968), nr. 12: Acta Apostolica Sedis 60 (1968), 488-489; Troslærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, II, B, 4-5: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 90-94.

kan retfærdiggøre, at man prisgiver eller destruerer et barn umiddelbart efter undfangelsen.

Faktisk har man indtryk af, at visse forskere, som savner enhver etisk referenceramme, men som til gengæld har deres opmærksomhed rettet mod den teknologiske udviklings muligheder, giver efter for en logik styret af rent subjektive behov (30) og for økonomiske interesser, som netop på dette område vejer tungt. Stillet over for tingsliggørelsen af mennesket i fosterstadiet er der grund til at gentage, ”at Guds kærlighed lige så vel omfatter det liv, som netop er blevet undfanget og endnu befinder sig i moders skød, som det unge, modne eller ældre menneske. Han gør ikke forskel på nogen, for i hvert enkelt menneske ser han sit eget billede (1 Mos, 26) ... Derfor har Kirkens læreembede til alle tider forkyndt menneskelivet som helligt og ukrænkeligt fra undfangelsen til en naturlig død. (31)

Mikroinsemination (ICSI)

17. Blandt de teknikker, der i de senere år er udviklet til kunstig befrugtning, har mikroinsemination (ICSI) (32) efterhånden opnået stor udbredelse. Metoden er blevet langt den mest benyttede på grund af sin relativt store effektivitet, og fordi den også kan bruges til at afhjælpe forskellige former for sterilitet hos mænd. (33)

Ligesom reagensglasbehandling, som den er en variant af, er mikroinsemination en teknik, der i sig selv er uacceptabel, fordi den udvirker en total adskillelse mellem forplantning og ægteskabelig akt. Faktisk udføres mikroinsemination lige som reagensglasbehandling uden for ægtefællernes kroppe af tredje part, hvorved disse personers faglige kompetence bliver afgørende for indgrebets udfald. Den overgiver fosterets liv og identitet i lægers og biologers hænder og giver således teknikken herredømmet over den menneskelige persons tilblivelse og videre skæbne. Et sådant magtforhold er i sig selv i strid med den værdighed og de lige rettigheder, der bør gælde både for forældre og børn.

(30) Et voksende antal mennesker, endog ugifte, benytter sig af diverse reproduktionsteknikker for at få et barn. En sådan praksis svækker ægteskabet som institution og medfører, at børn bliver født i miljøer, som ikke er befordrende for deres udvikling til hele mennesker.

(31) jfr. note 15

(32) Mikroinsemination (ICSI) minder i næsten alle henseender om andre former for reagensglasbehandling bortset fra, at befrugtningen i petriskålen ikke sker spontant, men ved at man kunstigt fører en enkelt udvalgt sædcelle eller umodne kønsceller fra manden ind i ægcellen.

(33) Der er blandt specialister en løbende debat om, hvorvidt børn undfanget på denne måde udsættes for en helbredsrisiko.

Undfangelse in vitro er resultatet af, at teknikken kontrollerer befrugtningen. Den er hverken i egentlig forstand sket eller udtrykkeligt ønsket som udtryk for og som frugten af en specifik ægteskabelig akt. (34)

Nedfrysning af fostre

18. En af de metoder, man benytter med henblik på at forbedre chancerne for at opnå en graviditet med reagensglasbehandling, er at udføre mange successive forsøg. For at undgå at skulle udtage ægceller fra kvindens krop i flere omgange nøjes man med et enkelt indgreb, hvor man udtager adskillige ægceller, hvoraf man efterfølgende nedfryser et vist antal, som man har befrugtet in vitro, (35) til brug for en følgende behandlingsrunde, hvis det første forsøg ikke lykkes, eller hvis forældrene på et senere tidspunkt skulle ønske endnu en graviditet. Undertiden nedfryser man også befrugtede ægceller til oplægning i første forsøg, for den hormonstimulering, som bruges til at få æggestokkene til at danne flere æg, har visse virkninger, som får lægerne til at vente med at lægge et befrugtet æg op i kvindens livmoder, indtil hendes fysiologiske tilstand er blevet normal igen.

Nedfrysning (cryokonservering) er ikke forenelig med respekten for menneskelige fostre. Den forudsætter, at de er frembragt in vitro. Den udsætter dem for en alvorlig risiko for at gå til grunde eller blive beskadiget, eftersom en stor procentdel af dem ikke overlever nedfrysnings- og optøningsprocesserne. Den berøver dem i hvert fald midlertidigt deres naturlige opholdssted under graviditeten i kontakt med moderen og bringer dem i en situation, hvor de risikerer at blive udsat for yderligere overgreb og manipulationer.(36)

Hovedparten af de fostre, som ikke bliver brugt, forbliver ”forældreløse”. Deres forældre spørger ikke efter dem, og undertiden forsvinder de samme forældre sporløst. Det er baggrunden for, at der i de fleste lande i verden, hvor reagensglasbefrugtning foretages, findes tusinder og atter tusinder af nedfrosne fostre.

19. Det er et problem, hvad man skal stille op med alle disse nedfrosne fostre. Mange stiller sig selv dette spørgsmål uden at forstå dets etiske implikationer. De har kun

(34) Troselærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, II, B, 5: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 93.

(35) Ved kryokonservering af fostre forstås nedfrysning ved ekstremt lave temperaturer, som muliggør langtidskonservering.

(36) Troselærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, I, B, 6: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 84-85.

tanke for at respektere lovgivningen i deres respektive lande, som undertiden kræver, at cryokonserveringscentrene tømmer deres lagre for at fylde dem op igen. Der er imidlertid også andre, som i bevidstheden om den uret, der her bliver begået, alvorligt overvejer, hvad man kan gøre for at løse problemet.

Forslagene om at bruge disse fostre enten til forskning eller til behandling af sygdomme er klart uacceptable, fordi man derved benytter dem som et slet og ret "biologisk materiale," hvilket implicerer, at de går til grunde. Forslaget om at optø fostrene og anvende dem til videnskabelige forsøg uden at genoplive dem, som om der blot var tale om lig, er ligeledes moralsk uacceptabelt. (37)

Forslaget om at overdrage disse fostre ufrivilligt barnløse par som en slags fertilitetsbehandling er heller ikke i etisk forstand acceptabelt af de samme grunde, som gør såvel heterolog kunstig befrugtning som alle former for rugemoderskab uacceptable (38). En sådan praksis ville endvidere medføre adskillige andre problemer af medicinsk, psykologisk og juridisk karakter.

Man har også foreslået en form for prænatal adoption for at give menneskelige væsener, som ellers ville være dømt til at gå til grunde, en chance for at blive født. Denne løsning, hvor prisværdig intentionen om at respektere og forsvare menneskeligt liv end måtte være, rejser imidlertid en række problemer, som ikke adskiller fra dem, der allerede er blevet nævnt.

Alt taget i betragtning må man konstatere, at de tusindvis af forladte nedfrosne fostre udgør om en uretmæssig situation, som i realiteten er uoprettelig. Derfor rettede Johannes Paul II "en appel til de ansvarliges samvittighed i den videnskabelige verden og i særdeleshed til lægerne om at indstille produktionen af menneskelige fostre i betragtning af, at der ikke synes at være nogen moralsk forsvarlig løsning på, hvilken skæbne der skal blive de tusinder og atter tusinder af nedfrosne fostre til del, som er og bliver retsobjekter og derfor har krav på, at deres grundlæggende rettigheder som menneskelige personer bliver beskyttet af loven." (39)

(37) Jfr. nr. 34-35 i nærværende Instruktion.

(38) Troslærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, II, A, 1-3: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 87-89.

(39) Johannes Paul II: Tale til deltagerne i Symposium om "Evangelium vitae og lovgivningen" ved Det 11. Internationale Kollokvium om romersk og kanonisk lov (24. maj 1996), 6: Acta Apostolica Sedis 88 (1996), 943-944.

Nedfrysning af ubefrugtede ægceller

20. I et forsøg på at løse de alvorlige etiske problemer, der er forbundet med cryokonservering af fostre, er det ligeledes blevet foreslået, at man som led i reagensglasbehandlinger skulle nedfryse ubefrugtede æg. (40) Så snart et tilstrækkeligt antal ubefrugtede æg er blevet udtaget til brug i en række forsøg på kunstig befrugtning, bliver kun de æg, der skal sættes op i livmoderen, befrugtet. Resten bliver frosset ned for eventuelt senere at blive befrugtet og opsat, i tilfælde af at det første forsøg ikke lykkes.

Hertil må bemærkes, at cryokonservering af ubefrugtede æg til brug for kunstig befrugtning ikke bør betragtes som moralsk acceptabel.

Fosterreduktion

21. Visse teknikker, der anvendes til kunstig befrugtning, først og fremmest overførsel af flere befrugtede æg til en kvindes livmoder, har forårsaget en betydelig stigning i andelen af flerfoldsgraviditeter, som igen har givet anledning til såkaldte fosterreduktioner, som består i, at man for at reducere antallet af fostre i livmoderen direkte ombringer nogle af dem. Beslutningen om således at ombringe menneskeligt liv, som til at begynde med var ønsket, virker paradoksal og er ofte årsag til en lidelse og skyldfølelse hos forældrene, som kan vare ved i årevis.

Etisk set er fosterreduktion at betragte som en provokeret selektiv abort. Fosterreduktion er faktisk en forsætlig og direkte afbrydelse af et eller flere uskyldige menneskeliv i dets tidlige stadier og udgør som sådan en alvorlig krænkelse af moralloven. (41)

Forsøgene på moralsk at retfærdiggøre fosterreduktion baserer sig ofte på sammenligninger med naturkatastrofer eller andre katastrofesituationer, hvor det på trods af de bedste intentioner hos de implicerede parter ikke er muligt at redde alle. Sådanne sammenligninger kan på ingen måde bruges som grundlag for en retfærdiggørelse af provokerede aborter. Til andre tider påberåber man sig moralske principper så som det mindre onde eller dobbelteffekten, som heller ikke kan anvendes i dette tilfælde. Det er aldrig tilladt at udføre en handling, som i sig selv er forkert, uanset om det fører noget godt med sig. Hensigten helliger ikke midlet.

(40) Man har også påtænkt at anvende kryokonservering af ægceller i andre behandlingsmæssige sammenhænge, som vi ikke kommer ind på her. Udtrykket "ægcelle" bruges her om den ubefrugtede kvindelige kønscelle.

(41) Det Andet Vatikankoncil's pastorale konstitution *Gaudium et spes*, nr. 51; Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 62; Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 472.

Præimplantationsdiagnostik

22. Præimplantationsdiagnostik er en form for prænatal diagnostik, som er forbundet med kunstig befrugtning, hvor fostre, som er blevet til ved reagensglasbehandling undersøges for genetiske defekter, inden de sættes op i kvindens livmoder. Teknikken benyttes med det formål at sikre, at der kun overføres fostre, som er uden defekter, eller fostre med det ønskede køn eller bestemte foretrukne egenskaber.

Til forskel fra andre former for prænatal diagnostik, hvor undersøgelsesperioden er klart adskilt fra en senere fase, hvor fostret eventuelt fravælges, og hvor forældrene derfor i en periode har mulighed for at beslutte sig for at beholde deres ufødte barn, bliver fostret i dette tilfælde fjernet umiddelbart efter, at diagnosen er stillet, hvis der er mistanke om en genetisk defekt, eller hvis det ikke har det ønskede køn eller de ønskede egenskaber. Præimplantationsdiagnostik, der som nævnt er forbundet med kunstig befrugtning, som under alle omstændigheder er utilladelig, har som sit klare formål en kvalitativ udvælgelse og heraf følgende fravalg af fostre, et fravalg, som i praksis må betegnes som en tidlig provokeret abort. Præimplantationsdiagnostik er derfor udtryk for en eugenisk mentalitet, som ”accepterer selektiv abort for at forhindre, at der fødes børn med forskellige typer af anomalier. En sådan holdning er skændig og yderst forkastelig, fordi den mener at kunne måle et menneskelivs værdi udelukkende inden for grænserne af ”normalitet” og fysisk velbefindende og på denne måde åbner adgangen til at legitimere både barnemord og eutanasi.” (42)

Ved at man behandler det menneskelige foster som blot et ”forsøgsmateriale”, undergår selve begrebet menneskelig værdighed en forvanskning, der åbner for diskrimination. Værdighed har alle mennesker ligeligt uafhængigt af deres forældres planer, deres sociale og uddannelsesmæssige baggrund eller fysiske udviklingstrin. Mens man i tidligere tider, hvor begrebet menneskelig værdighed og de praktiske konsekvenser af det var almindeligt accepteret, ikke desto mindre udøvede diskrimination på baggrund af race, religion eller social status, forekommer der i dag en ikke mindre alvorlig form for diskrimination, som fører til, at man ikke anerkender moralske og juridiske rettigheder for menneskers vedkommende, som lider af alvorlige sygdomme eller handicaps. Man glemmer derved, at syge og handicappede ikke udgør en særlig kategori af menneskeheden. Faktisk hører sygdom og handicaps med til menneskelivet som sådan og angår alle, uanset om man personligt er berørt eller ej. En sådan diskrimination er

(42) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 63: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 473.

umoralsk og bør følgelig også i lovgivningsmæssig forstand betragtes som uacceptabel, ganske som man har pligt til at fjerne kulturelle, økonomiske og sociale barrierer, som stiller sig i vejen for en helhjertet beskyttelse af handicappede og syge og en tilsvarende anerkendelse af deres rettigheder.

Nye former for prævention: interception og kontragestation

23. Ved siden af antikonceptionelle metoder som i ordets bogstavelige forstand hindrer konceptionen (undfangelsen) i at finde sted efter et samleje, eksisterer der andre metoder, som er virksomme efter befrugtningen, når ægcellen allerede er blevet befrugtet - før eller efter den har sat sig fast på livmodervæggen (implantationen). I forbindelse med sådanne metoder bruger man udtrykket interception, hvis de påvirker det befrugtede æg inden implantationen, og kontragestation, hvis de bevirker, at det går til grunde efter implantationen.

For yderligere at fremme brugen af interceptive metoder (43) påstås det ofte, at den måde, de virker på, ikke bliver korrekt forstået. Det er sandt, at man ikke i alle tilfælde har fuldt kendskab til den konkrete virkning af de forskellige kemiske stoffer, der anvendes, men videnskabelige undersøgelser viser, at de rent faktisk forhindrer implantationen, selv om det ikke betyder, at der hermed foretages en abort i hvert eneste tilfælde, alene af den grund at et samleje ikke i alle tilfælde fører til en befrugtning. Det skal dog bemærkes, at enhver, som søger at forhindre implantationen af en ægcelle, som kan være blevet befrugtet, og som derfor enten ordinerer eller rekvirerer et sådant præparat, i al almindelighed har til hensigt at fremkalde en abort.

Når menstruationen er forsinket, bruges et kontragestativt (menstruationsfremkaldende) middel (44) som regel 1-2 uger efter udebleven menstruation. Det erklærede formål er at få menstruationen i gang igen, men det, der i virkeligheden sker, er, at et tidligt foster aborteres umiddelbart efter implantationen.

Som bekendt er en abort, ”hvilke metoder der end anvendes, et overlagt og direkte drab på et menneskeligt væsen i dets første livsfase, som strækker sig fra undfangelsen til fødslen.” (45)

(43) De bedst kendte interceptive metoder er spiralen og de såkaldte fortrydelsespiller.

(44) De mest almindelige midler til kontragestation er RU-486 (Mifepristone), syntetiske prostaglandiner og metotrexat.

(45) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 63: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 467.

Derfor er brug af interception og kontragestation at betragte som en synd på linie med abort og således en dybt umoralsk handling. Når der er sikkerhed for, at et indgreb har resulteret i en abort, pådrager man sig yderligere alvorlige konsekvenser i henhold til den kanoniske lov. (46)

Tredje del

Nye behandlingsformer, som indebærer manipulation af fosteret eller den menneskelige arvemasse

24. I løbet af de seneste år har den viden, man erhvervet, åbnet nye muligheder for både regenerativ medicin og for behandling af genetisk betingede sygdomme. Især har forskning på stamceller fra fostre og deres fremtidige anvendelsesmuligheder været genstand for stor interesse, på trods af at denne forskning - i modsætning til forskning foretaget på voksne stamceller - foreløbig ikke har kunnet opvise klinisk brugbare resultater. Fordi nogle har hævdet, at det mulige udbytte af forskning på embryonale stamceller kunne retfærdiggøre forskellige former for manipulationer med og ødelæggelse af menneskelige fostre, er der dukket en lang række spørgsmål op inden for genetisk terapi, kloning og anvendelse af stamceller, som bør underkastes en grundig moralsk vurdering.

Genterapi

25. Ved genterapi forstås sædvanligvis teknikker, der anvendt på mennesker betjener sig af genetiske manipulationer til behandlingsmæssige formål, dvs. med henblik på at helbrede genetisk betingede sygdomme. Dette uanset, at man nu også forsøgsvis er begyndt at anvende genterapi på sygdomme, der ikke er arveligt betingede, især kræftsygdomme.

Teoretisk set er det muligt at anvende genterapi på to niveauer: på somatiske celler og på kimceller. Genterapi på somatiske celler har til formål at afhjælpe genetiske defekter på kropscelleniveau, dvs. på celler, der ikke er kønsceller, men som danner kroppens

(46) Jfr. CIC, can. 1398 og CCEO, can 1450 § 2; jfr. også CIC, cann. 1323-1324. Den Pavelige Kommission til den rette fortolkning af Den kanoniske Lov har erklæret, at begrebet "abort" kirkeretligt skal forstås som "et hvilken som helst mord på et foster på et hvilken som helst tidspunkt efter befrugtningen." (Svarskrivelse af 23. maj 1988: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 1818.

væv og organer. Den omfatter indgreb rettet mod bestemte cellegrupper, og dens effekt er begrænset til det enkelte individ. Genterapi på kimceller har derimod til formål at udbedre genetiske defekter i kimcellerne med henblik på at overføre virkningerne heraf til det enkelte individs eventuelle efterkommere. Begge de nævnte metoder kan anvendes på et foster før fødslen, i livmoderen, eller efter fødslen, på et barn eller en voksen.

26. I forbindelse med en moralsk vurdering af genterapi bør man holde sig denne skellen for øje. Indgreb på somatiske celler udelukkende i behandlingsmæssigt øjemed er i princippet moralsk acceptable, i og med at de har til formål at genoprette patientens normale genetiske struktur eller at råde bod på de skader, der er forårsaget af genetiske anomalier eller af andre dermed forbundne sygdomme. Da genterapi kan være forbundet med alvorlige risici for patienten, bør man respektere det overordnede etiske princip, ifølge hvilket man på forhånd har pligt til at sikre sig, at patienten ikke udsættes for helbreds- eller personlige risici, som ikke står i et rimeligt forhold til, hvor alvorlig den sygdom er, som vedkommende skal behandles for. Informeret samtykke fra patienten eller fra dennes lovlige repræsentant bør ligeledes være et krav.

Med genterapi på kimceller forholder det sig moralsk set anderledes. Enhver form for genetisk indgreb foretaget på en persons kimceller vil blive videreført til vedkommendes eventuelle efterkommere. Fordi de risici, der er forbundet med en hvilken som helst form for genetisk manipulation er betydelige og foreløbig ikke fuldt ud kontrollable, er det ikke moralsk tilladeligt på forskningens nuværende stade at foretage indgreb, hvorved man risikerer at skade patientens direkte efterkommere. Hvad angår et eventuelt genterapeutisk indgreb på et foster, må det tilføjes, at et sådant kun kan finde sted i forbindelse med en reagensglasbehandling og derfor rammes af alle de etiske indvendinger, der kan anføres herimod. Af disse grunde må man for nærværende fastholde, at genterapi på kimceller under alle former er moralsk uacceptabel.

27. Spørgsmålet om brug af genterapi til andre formål end lægelig behandling bør ligeledes tages op. Nogle forskere har forestillet sig muligheden af at bruge genterapeutiske teknikker til at foretage ændringer med henblik på at forbedre eller styrke arvemassen. Visse forslag af denne art vidner om en vis utilfredshed med eller endog afvisning af at anerkende det konkrete individs menneskeværd. Ud over de tekniske vanskeligheder og de reelle og mulige risici, der er forbundet med indgreb af denne art, vil de fremme en racehygiejnisk mentalitet og medføre en indirekte social stigmatisering af mennesker, som ikke er i besiddelse af visse egenskaber, og samtidig frem-

hæve andre egenskaber, som vurderes højt i en given kultur eller samfundskonstellation, men som ikke i sig selv repræsenterer det specifikt menneskelige. Dette strider imod den grundlæggende sandhed, at alle mennesker er ligeværdige, en sandhed som giver sig udtryk i det retsprincip, at alle er lige for loven. Hvis man krænker dette princip, vil det på længere sigt bringe den fredelige sameksistens mellem mennesker i fare. Yderligere rejser det spørgsmålet om, hvem der skal afgøre, hvilke ændringer der skal anses for ønskværdige, og endvidere spørgsmålet om, hvilke begrænsninger der skal indføres i forhold til den enkeltes ønsker om forbedringer, eftersom det i praksis vil være umuligt at efterkomme alles ønsker. Ethvert tænkeligt svar på disse spørgsmål ville i realiteten bygge på tilfældige og diskutabile kriterier. Alt dette fører til den konklusion, at forestillingen om, at man kunne foretage indgreb af denne art før eller senere ville blive til skade for fællesskabet, fordi de indebærer, at man bøjer sig for norges vilje på bekostning af andres frihed. Endelig må det fremhæves, at der bag forsøget på at skabe en ny mennesketype ligger et ideologisk betinget ønske om at lade mennesket tage Skaberens plads.

Når Kirken i moralsk forstand tager afstand fra indgreb af denne art, som implicerer, at det ene menneske med urette gør sig til herre over det andet, minder den samtidig om nødvendigheden af at vende tilbage til en mentalitet præget af omsorg for mennesker, hvor man lærer at acceptere menneskelivet og menneskets natur i dets historisk konkrete begrænsning.

Kloning af mennesker

28. Ved menneskekloning forstås aseksuel og ukønnet reproduktion af hele den menneskelige organisme med henblik på at fremstille en eller flere ”kopier”, som i hovedsagen er genetisk identiske med en enkelt original. (47)

Kloning tænkes foretaget med to formål for øje: reproduktiv kloning, hvor endemålet er et fuldbårent klonet individ, og terapeutisk kloning for at opnå behandlings- eller forskningsmæssige resultater. Teoretisk set ville reproduktiv kloning være i stand til at tilfredsstille visse specifikke behov så som kontrol over den menneskelige evolution,

(47) For øjeblikket har man kendskab til to kloningsteknikker: kunstig embryonal kloning og cellekerne-transplantation. Kunstig embryonal kloning foregår ved en kunstig deling af celler fra fosteret i dets tidligste udviklingsstadium. Disse celler overføres til livmoderen for at opnå identiske fostre. Cellekernetransplantation består i, at man overfører en cellekerne fra en fostercelle eller kropscelle til en tomt ægcelle. Efterfølgende stimulerer man ægcellen, så at den begynder at udvikle sig som en befrugtet ægcelle.

udvælgelse af mennesker med særligt eftertragtede egenskaber, bestemmelse af barnets køn i fosterstadiet, produktion af et barn, der er en kopi af et andet, eller produktion af et barn til et par, der lider af barnløshed, og som ikke har andre behandlingsmuligheder. Terapeutisk kloning er blevet foreslået som et middel til at løse problemet med frastødning af inkompatible stamceller, ved at man producerer celler med en bestemt arvemasse. Terapeutisk kloning skal derfor vurderes i sammenhæng med brug af stamceller.

Forsøg på menneskekloning har givet anledning til oprigtig bekymring over alt i verden. Forskellige nationale og internationale organisationer har udtalt sig afvisende over for tanken om menneskekloning, og der er nedlagt forbud mod den i langt de fleste lande.

Kloning af mennesker er i sig selv en utilladelig handling, fordi den ved at føre de etisk uacceptable sider af kunstig befrugtning ud i det ekstreme forsøger at frembringe et nyt menneske uden forbindelse med den ægteskabelige akt, hvor ægtefællerne betingelsesløst hengiver sig til hinanden, og endnu mere radikalt uden forbindelse med menneskelig seksualitet i det hele taget. En sådan handlemåde giver anledning til misbrug og manipulationer, som i høj grad krænker den menneskelige værdighed. (48)

29. Reproduktiv kloning vil i givet fald påtvinge det klonede individ en forud fastlagt genetisk identitet og dermed, som det er blevet fremhævet, underkaste vedkommende en form for biologisk slaveri, som det vil være vanskeligt at gøre sig fri af. At ville tiltage sig retten til efter forgodtbefindende at bestemme over et andet menneskes arvelige egenskaber er en alvorlig krænkelse af den pågældendes værdighed såvel som af principet om den grundlæggende lighed mellem alle mennesker.

At hvert eneste menneske er unikt, skyldes den særlige forbindelse, der eksisterer mellem Gud og hvert enkelt menneske fra det første øjeblik af dets liv, og som medfører forpligtelsen til at respektere alles særpræg og integritet - også i biologisk og genetisk henseende. I mødet med medmennesket står vi over for et andet menneske, som har modtaget sit liv og sine personlige egenskaber af Guds kærlighed, som kun ægtefællernes kærlighed formidler i overensstemmelse med Skaberens vilje.

(48) Jfr. Troslærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, I, 6: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 84; Johannes Paul II: Tale til medlemmer af det diplomatiske korps akkrediteret til Den Hellige Stol (10. januar 2005), nr. 5: Acta Apostolica Sedis 97 (2005), 153.

30. I etisk henseende er såkaldt terapeutisk kloning endnu alvorligere. At frembringe fostre i den hensigt at lade dem gå til grunde, uanset om det sker for at hjælpe de syge, er fuldstændigt uforeneligt med menneskelig værdighed, fordi det reducerer et menneskeligt liv på fosterstadiet til slet og ret et redskab, der kan bruges og kasseres. Det er dybt umoralsk at ofre et menneskeligt liv i behandlingsmæssigt øjemed.

De etiske indvendinger, som man i mange kredse har rejst mod terapeutisk kloning og mod brug af menneskelige fostre frembragt ved reagensglasbehandling, har ført til, at visse forskere har søgt at udvikle nye teknikker, hvorved man efter sigende skulle være i stand til at producere stamceller med de samme egenskaber som embryonale stamceller og dermed undgå at lade sådanne celler gå til grunde (49). Disse forslag har givet anledning til spørgsmål af både etisk og videnskabelig karakter, især med hensyn til "produktets" ontologiske status. Så længe disse tvivlsspørgsmål ikke er afklaret, bør man henholde sig til, hvad der allerede er sagt i encyklikaen *Evangelium vitae*: "Desuden er det, der her står på spil, så vigtigt, at blot sandsynligheden for, at der er tale om en menneskelig person, ville være tilstrækkeligt til ud fra et pligtetisk synspunkt at retfærdiggøre et fuldstændigt forbud mod ethvert indgreb, der foretages i den hensigt at ombringe et menneskeligt foster." (50)

Terapeutisk brug af stamceller

31. Stamceller er udifferentierede celler med to grundlæggende egenskaber: a) de er i stand til at dele sig og samtidig forblive udifferentierede, og b) de er i stand til at producere progenitorceller, som er forløbere for de mere differentierede celler som f.eks. nerve-, muskel- og blodceller.

Fra det øjeblik man eksperimentelt har kunnet efterprøve, at stamceller, når de transplanteres til beskadiget væv, er tilbøjelige til at stimulere cellevæksten og få vævet til at regenerere, har der åbnet sig nye muligheder for den regenerative medicin, som har vakt stor interesse i forskerkredse over hele verden.

Indtil nu har der vist sig følgende muligheder for at høste stamceller fra den menneskelige organisme: fra det befrugtede æg i dets tidlige udviklingsstadier, fra fosteret, fra navlestrengsblod, fra forskelligt væv hos det voksne individ (knoglemarv, navlestreng,

(49) De nye teknikker af denne art er f.eks. parthenogenese anvendt på mennesker, overførsel af manipulerede cellekerner (ANT) og teknikker med det formål at omprogrammere ægcellen (OAR).

(50) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 60: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 469.

hjerne, det bløde mellemcellebindevæv, kaldet mesenkym) og fra fostervandet. Til at begynde med koncentrerede forskningen sig især om embryonale stamceller, fordi man mente, at disse celler var de eneste, der var i stand til at dele sig og blive til andre typer celler. Adskillige undersøgelser har imidlertid vist, at stamceller fra voksne også er i stand til at udvikle sig i forskellige retninger. Selv om disse celler ikke ser ud til at have den samme plasticitet eller evne til at forny sig selv som de embryonale stamceller, tyder avancerede videnskabelige undersøgelser og eksperimenter på, at de ikke desto mindre kan opvise bedre resultater. De protokoller, der p.t. føres over behandlingsforløb, forudsiger brugen af voksne stamceller, og der er sat mange forskningsprojekter i gang, som tegner lovende for fremtiden.

32. I forbindelse med en etisk vurdering må man dels tage i betragtning, på hvilken måde stamcellerne er blevet høstet, dels vurdere de risici, der i en klinisk og eksperimentel sammenhæng er forbundet med deres anvendelse.

Spørgsmålet om, hvor stamcellerne er taget fra, indgår i vurderingen af metoderne. De metoder, som ikke påfører, det individ, de tages fra, nogen alvorlig overlast, er acceptable. Det drejer sig i hovedsagen om følgende tilfælde: Når stamcellerne høstes fra a) væv fra en voksen organisme, b) blod fra navlestrengen omkring fødselstidspunktet og c) væv fra fostre, der er afdøde ved en naturlig død.

Høstes stamcellerne derimod fra et levende foster, forårsager dette uundgåeligt fosterets død, og der er derfor tale om en utilladelig handling: ”en sådan forskning tjener – uanset om den fører til effektive behandlingsmetoder eller ej – ikke til menneskehedens bedste. Faktisk foregår den på bekostning af menneskeliv, som har samme værdighed som andre menneskeliv og som forskernes eget liv. Historien har allerede fældet en hård dom over forskning af denne art og vil også gøre det i fremtiden, ikke alene fordi den savner Guds visdom, men fordi den savner menneskelighed.” (51)

Anvendelsen af embryonale stamceller eller af differentierede celler, som kan føres tilbage til dem, er – hvad enten de stilles til rådighed af andre forskere, som har høstet dem fra levende fostre, eller om de indkøbes i fri handel – dybt problematisk, fordi

(51) Benedikt XVI's tale til deltagerne i symposiet afholdt af Det pavelige Akademi for Livet med titlen ”Stamceller, vil man i fremtiden kunne bruge dem til behandling?” (16. september 2006): Acta Apostolica Sedis 98 (2006), 694.

man dermed gør sig medskyldig i en handling, som både er uetisk i sig selv, og som undergraver moralen. (52)

Der er ingen moralske indvendinger mod klinisk anvendelse af stamceller, som er høstet på forsvarlig vis. Dog må de almindelige lægeetiske kriterier respekteres. Anvendelsen bør ske under iagttagelse af stor faglig omhu og forsigtighed, således at eventuelle risici for patienterne reduceres til et absolut minimum. Udveksling af informationer mellem fagfolk bør fremmes mest muligt, og tilsvarende bør offentligheden holdes fuldt informeret om de metoder, der anvendes.

Man bør opmuntre og støtte forskningsprojekter, der omfatter brug af voksne stamceller, eftersom de ikke giver anledning til etiske problemer. (53)

Forsøg på at skabe hybrider

33. For nylig er ægceller fra dyr blevet brugt til at omprogrammere kernerne i menneskelige kropsceller. Denne metode, som almindeligvis går under betegnelsen hybrid kloning, bruges for at man kan høste embryonale stamceller fra de embryoner, der produceres ved denne kloningsproces, uden at have behov for at anvende menneskelige ægceller.

Sådanne metoder udgør i etisk henseende en krænkelse af menneskets værdighed, fordi de blander elementer fra menneskers og dyrs arvemasse og dermed vil være i stand til at gøre skade på den specifikt menneskelige identitet. Den eventuelle anvendelse af stamceller høstet fra disse embryoner kan også være forbundet med foreløbig ukendte helbredsrisici på grund af tilstedeværelsen af genetisk materiale fra dyr i stamcellernes cytoplasma. Med forsæt at udsætte et menneske for sådanne risici er moralsk og etisk uacceptabelt.

Anvendelse af menneskeligt "biologisk materiale" tilvejebragt på uretmæssig vis

34. Til brug for videnskabelig forskning og til fremstilling af vacciner eller andre produkter anvendes undertiden cellelinier, som er tilvejebragt via etisk uacceptabel indgreb over for et menneskes liv eller fysiske integritet. Forbindelsen med den uetiske handling kan være direkte eller indirekte, eftersom der i almindelighed er tale om cel-

(52) Jfr. nr. 34-35 i nærværende Instruktion

(53) Benedikt XVI's tale til deltagerne i symposiet afholdt af Det pavelige Akademi for Livet med titlen "Stamceller, vil man i fremtiden kunne bruge dem til behandling af sygdomme?"

ler, som er lette og hurtige at opformere i stort tal. Dette ”materiale” bliver undertiden udbudt kommercielt eller stillet gratis til rådighed for forskerne af offentlige institutioner. Alt dette medfører forskellige etiske problemer i form af medvirken til det onde og undergravelse af moralen. Det er derfor på sin plads at formulere overordnede retningslinier, som mennesker af god vilje kan bruge som grundlag for at bedømme og løse problemer i situationer, som de i forbindelse med deres professionelle virke bliver involveret i.

Først og fremmest bør man minde om, at ”den etiske vurdering af provokeret abort også skal anvendes på de nye former for indgreb på menneskelige embryoner, som, uanset at de udføres for at opfylde målsætninger, der i sig selv er legitime, uundgåeligt medfører, at embryonerne bliver dræbt. Dette gælder for eksperimenter på embryoner, som bliver mere og mere udbredt inden for biomedicinsk forskning, og som lovgivningen i visse lande tillader (...) At man bruger menneskelige embryoner eller fostre som forsøgsobjekter, er en forbrydelse mod deres værdighed som mennesker. De har ret til den samme respekt som et barn, der er født, og som ethvert andet menneske” (54). Denne type eksperimenter udgør altid en alvorlig etisk uorden. (55)

35. En anden situation opstår, når forskere bruger ”biologisk materiale,” som de er kommet i besiddelse af på uretmæssig vis enten fra andre forskningsinstitutioner eller gennem køb. Instruksen *Donum vitae* har formuleret det overordnede princip, som bør respekteres i sådanne tilfælde: ”De afdøde menneskelige embryoner eller fostre har, uanset om de er døde som følge af provokeret eller spontan abort, krav på samme respekt som de jordiske efterladenskaber efter andre mennesker. I særdeleshed bør de ikke udsættes for fysisk overlast eller obduktion, før man har sikret sig, at døden er indtruffet, og samtykke er indhentet fra begge forældre eller moderen. Yderligere må man stå fast på kravet om, at forskerne ikke har været medvirkende til, at fostrene er blevet aborteret, samt at de med deres handlinger ikke i moralsk forstand risikerer at lede andre på afveje.” (56)

Hvad dette angår, er det uafhængighedskriterium, som visse etiske råd har formuleret, utilstrækkeligt, nærmere betegnet påstanden om, at anvendelsen af ”biologisk materi-

(54) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 63: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 472-473.

(55) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 62: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 472.

(56) Troselærekongregationens Instruktion *Donum vitae*, I, 4: Acta Apostolica Sedis 80 (1988), 83.

ale” tilvejebragt på uretmæssig vis skulle være etisk forsvarlig, såfremt der opretholdes en klar skillelinie mellem dem, der producerer, nedfryser og ombringer fostrene, og de forskere, der efterfølgende bruger dem i deres forskning. Uafhængighedskriteriet ophæver ikke den inkonsekvens, der består i på den ene side at hævde, at man ikke billiger andres uretmæssige handlinger, men samtidig går med til at benytte ”biologisk materiale”, som andre har tilvejebragt på uretmæssig vis. Når uretmæssige handlinger sanktioneres af de love, der regulerer sundhedssektoren og forskningen, er det nødvendigt at lægge afstand til de uretfærdige sider af systemet for ikke at give indtryk af en vis tolerance over for eller stiltiende accept af handlinger, som er moralsk uacceptable. (57) Noget sådant ville i realiteten bidrage til at fremme den ligegyldighed eller direkte accept af sådanne handlinger, som kan konstateres i visse lægelige og politiske kredse.

Lejlighedsvis fremsættes den indvending, at konsekvensen af de oven for anførte overvejelser ville være, at ansvarsbevidste forskere i så tilfælde skulle være forpligtet til aktivt at modsætte sig alle etisk uacceptable forhold inden for det lægevidenskabelige felt, og at man således ville pålægge dem et moralsk ansvar langt ud over det rimelige. Faktisk omfatter pligten til at undgå at medvirke til moralsk uacceptable handlinger og til ikke at foretage sig noget, der kan bidrage til at undergrave moralen, de aktiviteter, som de pågældendes sædvanligvis udfører i forbindelse med deres arbejde. Disse aktiviteter må de udføre ansvarsfuldt og i denne sammenhæng tilkendegive deres respekt for livet ved at modsætte sig alvorligt umoralsk lovgivning. På denne baggrund må det præciseres, at man har pligt til at nægte at bruge sådant ”biologisk materiale” selv i tilfælde, hvor der ikke er nogen tæt forbindelse mellem forskeren og de personer, der har udført den kunstige befrugtning eller den provokerede abort, eller hvor der ikke på forhånd har foreligget aftaler med de institutioner, der foretog den kunstige befrugtning. Pligten udspringer af nødvendigheden af inden for sit eget arbejdsfelt at tage afstand fra en dybt uacceptable retstilstand og til klart at tilkendegive sin respekt for livet. Derfor er det ovenfor nævnte uafhængighedskriterium nødvendigt, men undertiden i etisk forstand utilstrækkeligt.

Naturligvis kan man inden for hele dette problemkompleks skelne mellem forskellige

(57) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 73: Acta Apostolica Sedis 87 (1995), 486: “Provokeret abort og eutanasi er således forbrydelser, som ingen menneskelig lov kan hævde at legitimere. Der er ingen samvittighedsforpligtelse til at adlyde sådanne love; derimod er der en alvorlig og klar forpligtelse til at modsætte sig dem af samvittighedsgrunde.” Retten til at sige nej af samvittighedsgrunde bør i forlængelse af retten til samvittighedsfrihed være lovsikret.

grader af ansvar, lige som der kan være alvorlige grunde, der i moralsk forstand kan retfærdiggøre brugen af sådant ”biologisk materiale”. F.eks. kan forældre i en situation, hvor der er fare for deres børns helbred, tillade, at der bliver brugt en vaccine, som er fremstillet på baggrund af uretmæssigt tilvejebragte cellelinier, når de samtidig holder sig for øje, at alle har pligt har pligt til at give udtryk for deres utilfredshed og opfordre til, at sundhedssystemet stiller andre typer vaccine til rådighed. Endvidere bør man erindre, at i de virksomheder, som anvender uretmæssigt tilvejebragte cellelinier, hviler der et ganske andet ansvar på de personer, der træffer beslutning om at bruge dem, end på dem, der ikke har nogen indflydelse på beslutningsprocessen.

I forbindelse med det presserende behov for at bevidstgøre mennesker om respekten for livet, er det nødvendigt at minde sundhedspersonalet om, at ”deres ansvar i dag er blevet meget større. Dette ansvar har sin dybeste inspirationskilde og stærkeste støtte i den etiske dimension, som er uløseligt forbundet med lægegerningen, hvad der allerede blev anerkendt i oldtiden i den endnu relevante hippokratiske ed, der fastslår, at enhver læge skal forpligte sig til ubetinget at respektere menneskelivet og dets helighed.” (58)

Konklusion

36. Kirkens morallære bliver fra tid til anden kritiseret for at rumme for mange forbud, men begrundelsen for denne lære er i virkeligheden erkendelsen af og ønsket om bedst muligt at forvalte de gaver, som Skaberen har skænket mennesket, så som livet, kundskaber, frihed og kærlighed. Kirken forstår både at værdsætte menneskets intellektuelle og praktiske aktiviteter, som de f.eks. kommer til udtryk i arbejdet med ny teknologi, hvor mennesket får del i Guds skabende kraft. Mennesket opfylder sit kald til at omforme det skabte ved at gøre brug af skaberværkets mangfoldige ressourcer, således at disse kommer til at tjene det hele menneskes og alle menneskers værdighed, og velfærd, og samtidig sit kald til at forvalte det skabtes værdi og indre skønhed.

Menneskets historie viser imidlertid, hvorledes det har misbragt og fortsat misbruger den magt og de evner, Gud har betroet det, til forskellige former for uretfærdig forskelsbehandling og undertrykkelse af de svageste og mest forsvarsløse: de daglige

(58) Johannes Paul II's encyklika *Evangelium vitae*, nr. 63: Acta Apostolica Sedis 89 (1995), 502.

overgreb mod menneskelivet; det forhold, at der eksisterer store områder ramt af fattigdom, hvor mennesker dør af sult og sygdom uden at have adgang til de kundskabsmæssige og praktiske ressourcer, som mange lande har til overflod; den teknologiske og industrielle udvikling, som skaber en reel risiko for, at økosystemet bryder sammen; udnyttelse af ny viden inden for fysik, kemi og biologi til krigsformål; de mange konflikter, der fortsat skaber splittelse mellem folk og kulturer – alt dette er blot nogle af de tydelige tegn på, at mennesket er i stand til at misbruge sine evner og blive sin egen værste fjende ved at tabe sit ophøjede kald af syne: at blive Guds medarbejder på skaberværket.

Samtidig viser historien også, at der er gjort virkelige fremskridt med hensyn til den forståelse og anerkendelse af menneskeværd og menneskelig værdighed, som udgør grundlaget for de rettigheder og moralske påbud, man nu som før søger at bygge samfundet på. Netop bestræbelserne på at fremme respekten for menneskets værdighed har ført til forbud mod de forskellige former for skikke og adfærd, der undergravede denne respekt. Således er der ikke kun i moralsk forstand, men også politisk og lovgivningsmæssigt indført forbud mod forskellige former for racisme og slaveri og mod uretfærdig forskelsbehandling og marginalisering af kvinder, børn, syge og alvorligt handicappede som et klart vidnesbyrd om ethvert menneskes umistelige værdi og iboende værdighed og som et tegn på, at der er sket ægte fremskridt i løbet af menneskets historie.

Med andre ord er det, der legitimerer hvert enkelt forbud, nødvendigheden af at beskytte moralske værdier.

37. Hvor menneskeligt og socialt fremskridt oprindeligt i hovedsagen bestod i industriel udvikling og produktion af forbrugsvarer, er det, der kendetegner fremskridtet i dag, den stadige udvikling af informationsteknologien og de videnskabelige landvindinger inden for genetik, medicin og bioteknologi til gavn for menneskeheden – områder, som har stor betydning for menneskehedens fremtid, men som også kendetegnes af åbenlyse og utilladelige misbrug.

”Ligesom det for et århundrede siden var arbejderklassens grundlæggende rettigheder, der blev undertrykt, og Kirken modigt forsvarede disse rettigheder ved at proklamere arbejderens ukrænkelige rettigheder som person, således føler Kirken det også nu, hvor en anden persongruppe bliver undertrykt i forhold til den fundamentale ret til livet, som sin pligt lige så modigt at hæve røsten til forsvar for dem, som ingen stemme har.

Kirkens stemme er altid et evangelisk råb til forsvar for denne verdens fattige, for dem, der er truet og foragtet, og hvis menneskerettigheder bliver trådt under fode.” (59)

I medfør af Kirkens læremæssige og pastorale sendelse har Troslærekongregationen følt sig nødsaget til igen at bekræfte hvert eneste menneskes værdighed og fundamentale og ukrænkelige rettigheder fra de tidligste stadier af dets eksistens samt at redegøre for, hvad der kræves af alle for at forsvare og respektere denne værdighed.

At opfylde denne pligt kræver, at man uforfærdet modsætter sig enhver handling, som resulterer i alvorlig og uretfærdig forskelsbehandling af ufødte, som, fordi de er skabt i Guds billede, lige fuldt er i besiddelse af den menneskelige persons værdighed. Bag hvert ”nej”, der ytres i bestræbelsen på at skelne mellem godt og ondt, lyser et stort ”ja” op - et ”ja” til at anerkende ethvert nyt og enestående menneskes værdighed og umistelige værdi.

De troende vil beslutsomt engagere sig i at fremme en ny livets kultur, idet de oplyst af troen tilegner sig indholdet af denne Instruktion, vel vidende, at Gud altid skænker os den fornødne nåde til at overholde hans bud, og i bevidstheden om, at man i ethvert menneske, og særligt i de mindste iblandt os, møder Kristus selv (jfr. Matt 25,40). Alle mennesker af god vilje, ikke mindst læger og forskere, som er åbne for en dialog, og som stræber efter at kende sandheden, vil ligeledes kunne forstå og tilslutte sig disse principper og læremæssige udsagn, hvis mål det er at beskytte det sårbare menneske i de første stadier af dets liv og fremme en mere menneskelig kultur.

Pave Benedikt XVI har modtaget undertegnede præfekt den 20. juni 2008 i audiens og ved denne lejlighed godkendt og beordret denne Instruktion i trykken, hvis ordlyd forinden var blevet vedtaget på Troslærekongregationens ordinære møde.

Rom, fra Troslærekongregationens sæde, den 8. september 2008, på festen for den hellige Jomfru Marias fødsel.

Kardinal William Levada
Præfekt

Luis F. Ladaria, S.J.
Titulær ærkebiskop af Thibica

Sekretær

(59) Johannes Paul II: Brev til alle biskopper om ”Livets evangelium” (19. maj 1991): Acta Apostolica Sedis 84 (1992), 319.

ORDFORKLARINGER

Cytoplasma: den del af cellen, der ligger uden for cellekernen og inden for cellemembranen.

Endometriose: lidelse, hvor væv af samme art som livmoderslimhinden findes uden for livmoderen, f.eks. i æggestokkene, i æggeleder, på de bånd der holder livmoderen på plads, i blæren, i tarmene, i området mellem skeden og endetarmen eller mere sjældent i bughinden.

Hybrid: et blandingsvæsen, f.eks. et væsen frembragt ved befrugtning af et menneskeligt æg med sæd fra et dyr – eller omvendt, et æg fra et dyr befrugtet med sæd fra et menneske.

Stamceller: uspecialiserede celler. Man skelner mellem to typer: *embryonale* stamceller, som findes i de tidlige faser af det befrugtede æg, embryoet, og som kan udvikle sig til alle de celletyper, kroppen består af, og *somatiske* stamceller, som findes i kroppens organer og er lidt mere specialiserede, men stadig kan udvikle sig til flere forskellige celletyper i kroppen.

Stamcellers **plasticitet:** deres evne til at udvikle sig til forskellige celletyper i organismen.

Zygote: den befrugtede ægcelle i det tidligste udviklingsstadium.

Se også ordforklaringerne i noterne